

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ГО «МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ
ОСВІТИ І НАУКИ»

ВГО «НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК
ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ»

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра теорії і практики іноземних мов та
методики викладання

Кафедра іноземної та української філології

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції
здобувачів вищої освіти та молодих вчених

Рівне, 20 травня 2025

УДК 81'243
А 43

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

МИХАЛЬЧУК Наталія Олександрівна – доктор психологічних наук, професор кафедри теорії і практики іноземних мов та методики викладання (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступники головного редактора:

БИГУНОВ Дмитро Олександрович – кандидат психологічних наук, доцент кафедри теорії і практики іноземних мов та методики викладання (Рівненський державний гуманітарний університет);

ІВАШКЕВИЧ Ернест Едуардович – кандидат психологічних наук, доцент кафедри теорії і практики іноземних мов та методики викладання (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

ПАВЕЛКІВ Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, академік Академії наук Вищої школи України, в.о. ректора Рівненського державного гуманітарного університету;

НИКОЛАЙЧУК Галина Іванівна – кандидат педагогічних наук, професор, декан філологічного факультету (Рівненський державний гуманітарний університет);

ГЕРАСИМЧУК Галина Андріївна – кандидат технічних наук, доцент, декан факультету цифрових, освітніх та соціальних технологій Луцького національного технічного університету;

БЕЗКОРОВАЙНА Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри теорії і практики іноземних мов та методики викладання (Рівненський державний гуманітарний університет);

МАРТИНЮК Алла Петрівна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземної та української філології (Луцький національний технічний університет);

ГУБІНА Алла Михайлівна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри іноземної та української філології (Луцький національний технічний університет);

КАЛІНІЧЕНКО Михайло Михайлович – кандидат філологічних наук, доцент кафедри романо-германської філології (Рівненський державний гуманітарний університет).

Актуальні проблеми сучасної іноземної філології: матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф. здобувачів вищ. освіти та молодих вчених, м. Рівне, 20 трав. 2025 р. Рівне, 2025. 155, [2]с.

Затверджено вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 6 від 29.05.2025 р.).

До збірника увійшли матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих вчених «Актуальні проблеми сучасної іноземної філології», присвячені актуальним напрямкам досліджень у галузі філології та методики викладання мов. Матеріали збірника можуть бути корисними для науковців, дослідників, лінгвістів, аспірантів, пошукувачів, викладачів та студентів вищих мовних навчальних закладів.

Відповідальність за достовірність викладеного матеріалу, відсутність плагіату і коректність висновків, правильність цитування наукових джерел і посилання на них несе автор і науковий керівник. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії.

Олег Леоновець, Ольга Безкоровайна

Рівненський державний гуманітарний університет, м. Рівне

Науковий керівник: д-р пед. наук, проф. О.В. Безкоровайна

ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ

В сучасному епоху глобалізації у відносинах між людьми може втрачатися близькість. Зосередившись на собі люди можуть часто забувати один про одного. Від втрати справжніх відносин по-особливому можуть страждати учні старшої школи, які в цьому віці сааме переживають період формування ідентичності та впливання в суспільство. Педагогам варто шукати шляхи як можна максимально зменшити негативний вплив цього на освітній процес, зберігши, при цьому високу ефективність у навчанні.

Ціллю цієї роботи є дослідити як особистісно-орієнтований підхід до навчання в старшій школі може потенційно вплинути на покращення процесу формування англomовної комунікативної компетенції учнів.

Комунікативна компетенція – це навички, знання та уміння, які потрібні для усвідомлення чужих та продукування своїх програм мовленнєвої поведінки, які відповідають сферам, ситуаціям та цілям спілкування. (Федоренко, 2005)

Саме поняття бере свій початок зі США, де в 60-х роках воно почало вживатись у контексті діяльнісного навчання (performance-based education). Метою того навчання була підготовка спеціалістів, які могли б бути конкурентоспроможними на ринку праці. (Федоренко, 2005)

Деякі науковці розрізняють поняття «компетенція» та «компетентність». (Сенченко, 2014) Комунікативна компетенція – це комунікативний потенціал людини, який визначає її можливості комунікації, а також характеризує якість і результативність її спілкування в різних випадках життя. У свою чергу, комунікативна компетентність – це практичний аспект питання взаєморозуміння, який показує міру культурного розвитку мовця в суспільстві, є одним із показників взаєморозуміння та толерантності.

Тобто суттю поняття «компетенція» є знання, які учні повинні мати та сферах понять, в яких вони мають розбиратись. «Компетентність» же це поняття, яке завжди розглядається в контексті певної професії та визначається наявністю знань, які необхідні для певної професійної діяльності. Компетентність – це залучення різноманітних компетенцій індивіда, які утворюються в результаті його теоретичного та практичного досвіду. Таким чином, англomовна комунікативна компетентність – це уміння і готовність здійснювати комунікацію англійською мовою, яке розвивається на основі компетенцій та досвідів учнів. (Сенченко, 2014)

У цій роботі увагу буде зосереджено саме на комунікативній компетенції.

Структура комунікативної компетенції старшокласників має такі чинники:

а) мовленнєва компетенція, яка базується на чотирьох видах компетенцій: аудіюванні, говорінні, читанні та письмі.

б) мовна компетенція, яка включає мовні знання та необхідні навички.

в) дискурсивна компетенція, що означає вміння логічно з'єднувати речення задля створення зв'язних відрізків мовлення.

г) соціокультурна та соціолінгвістична компетенція, що є сформованістю в учнів цілісної системи уявлень про національно-культурні особливості країни, що дає можливість надавати мовній одиниці той же сенс, що й носій мови і мати досконалу комунікацію у такий спосіб.

г) стратегічна компетенція, що означає навичка знаходити результативні стратегії для реалізації комунікативних ситуацій. (Федоренко, 2005)

Важливу роль у формуванні комунікативної компетенції старшокласників відіграють сприятливі дидактичні умови. Це такі умови навчання, в яких враховуються особливості віку учнів; сприятливі умови в соціумі та успішна соціалізація; відпрацювання відповідних технік мовлення вчителями; вчительська майстерність, як педагогів; мотивація підлітків до вивчення мови; використання прийомів активування навчально-пізнавальної учнівської діяльності; надання учням методичних матеріалів, у яких міститься корисна інформація для систематичного формування комунікативної компетенції; покращення учнівської пізнавальної діяльності; комунікативна поведінка співбесідника та сприятливі умови; створення у навчальному процесі звичних комунікативних ситуацій. (Федоренко, 2005)

Сам процес формування комунікативної компетенції можна реалізовувати за наступною схемою. По-перше, у центрі навчальної системи міжкультурної комунікації має бути дискурс, який є відображенням лінгвістичних та культурних особливостей країни, якої мова вивчається. По-друге, згідно з навчальними цілями певних навчальних закладів, дискурси мають бути відповідними ситуаціям та сферам, в яких потенційно відбуватиметься комунікація учнів навчального закладу. Варто зосереджувати увагу на комплексному формуванні складників комунікативної компетенції. По-третє, знайомство з певним дискурсом має базуватись на аудіовізуальній презентації. У такій презентації має бути видна комунікація носіїв мови, їхня культура. Усе має подаватись у комунікативних ситуаціях. І по-четверте, процес сприйняття та створення дискурсу має складатися із трьох етапів: ознайомлення, тренування та практики у спілкуванні. Ознайомлення – це промова вчителя, у якій він відкриває комунікативну мету, представляє мовців. Під час нього відбувається аудіовізуальна презентація дискурсу, перевірка розуміння, аналізування ситуації та особливостей вербального та невербального спілкування людей, які комунікують. Під час тренування стається сприйняття та аналізування кількох дискурсів, виконання вправ для запам'ятовування засобів мови, граматики та створення своїх дискурсів на основі наявних. Під час практики відбувається кероване та вільне спілкування. (Федоренко, 2005)

Варто підкреслити, що на формування комунікативної компетенції великий вплив мають конкретні внутрішні та зовнішні фактори. Внутрішні фактори – це сфера мотивації, внутрішня позиція людини, розвиток і формування власного «я» та відчуття особистістю ідентичності. Зовнішніми є такі фактори, як суспільство, де використовуються певна мова, соціальна структура суспільства, вікова різниця між мовцями, їх статус у соціумі, рівень освіти, рівень культури, місце проживання, відмінність у мовленнєвій поведінці, яка залежить від комунікативних ситуацій. (Федоренко, 2005)

Внутрішні фактори формування комунікативної компетенції у старшій школі є по-особливому важливими, адже в учнів такого віку саме відбувається формування та становлення власної ідентичності. (Скрипниченко, 2001: 179) Також дуже актуальним є для старшокласників зовнішні фактори, адже їх вік також характеризується пошуком свого місця в соціумі. Взагалі, основною особливістю учнів старшої школи є потреба заявити внутрішню позицію дорослого, знайти професію, зрозуміти себе, як члена суспільства, сформулювати світогляд та зробити свій вибір щодо свого життєвого шляху. (Скрипниченко, 2001: 179)

Розглядаючи сам процес формування ідентичності, можна виокремити такі його чотири варіанти: невизначену, або «дифузну» ідентичність, наперед зумовлену ідентичність, ідентичність проб ролей та реалізовану, або «зрілу» ідентичність. Саме зріла ідентичність, що означає довіру до світу, самостійність, компетентність та ініціативність, дає змогу старшокласникові реалізувати те завдання, яке поставлене суспільством перед ним – самовизначитись та створити свій план життя. (Скрипниченко, 2001: 179)

Досягнути цього у навчальному процесі може допомогти особистісно-орієнтований підхід. Саме він має справу із внутрішніми факторами формування комунікативної

компетенції, такими, як розвиток і формування власного «я» та відчуття особистістю ідентичності.

Особистісно-орієнтований підхід – це інструментарій методик, в основі якого лежить сукупність вихідних концептуальних уявлень про світ, цільових установок, психолого-технологічних та методикопсиходіагностичних засобів, які забезпечують глибше цілісне розуміння, пізнання особистості людини і на основі цього – гармонійний її розвиток в умовах існуючої освітньої системи. Це підхід заснований на принципі відмінності змісту і форми навчально-виховного процесу. Він наголошує на необхідності доброзичливого та гуманного відношення до учня, врахування його здібностей та інтересів. (Сучасний психолого-педагогічний словник, 2016)

Особистісно-орієнтований підхід заснований на ідеї, що кожен учень – це унікальна особистість яка має власні потреби, здібності, інтереси та стиль навчання. (Шикун, 2024) За умови правильного ставлення до учнів в умовах особистісно-орієнтованого підходу, в них розвиваються такі риси: вміння робити самостійний вибір, здатність аналізувати та об'єктивно оцінювати особисті перемоги та поразки, пошуки власного покликання, відповідальність та творчість. (Чепель, 2022) Основна мета особистісно-орієнтованого підходу є створення навчального середовища, яке позитивно впливає на особистий розвиток кожного учня і враховує його особисті потреби, здібності та інтереси. (Шикун, 2024)

Підхід має три складові: розуміння, прийняття та визнання.

Розуміння зосереджується на внутрішньому світі учня. За високого рівня навіюваності, учень легко піддається впливу, буде нестійким до надзвичайних ситуацій та емоційних проявів. Таким учням характерні істеричні прояви та стан афекту.

Прийняття – це абсолютно позитивне ставлення до будь-яких проявів характеру учня. Також сюди відноситься й упевненість в тому, що суспільство прийме учня з усіма його недоліками та особливостями. Важливо дати зрозуміти учневі, що він може бути собою. Тоді він матиме сили змінювати свої слабкі сторони.

Визнання – період, коли до учня приходить усвідомлення особистої індивідуальності. Старшокласник може бути собою із повним прийняттям з боку дорослих. Старші можуть не погоджуватись із деякими його поглядами, але вони вірять в його самовдосконалення. Тобто під час цього етапу можна мати іншу точку зору щодо певних речей, але не варто засуджувати учня за його переконання. (Чепель, 2022)

Особистісно-орієнтований підхід має такі принципи:

а) Студент-центризм. Увага зосереджується на учневі, як на основній фігурі навчального процесу. Вчителі мають створити середовище, в якому учень активно бере участь в навчальному процесі, де їх ініціативність та самостійність підтримуються.

б) Підтримка мотивації. Вчителі намагаються сприяти зміцненню внутрішньої мотивації учнів. Це реалізується за допомогою моделювання ситуацій навчання, які цікаві учням, бо відповідають їх інтересам і де вони можуть відстежувати прогрес своїх досягнень.

в) Рефлексія та саморозвиток. Учнів заохочують до самоаналізу власного навчального процесу, роздумів над своїми перемогами та поразками, що позитивно впливає на формування саморегуляції та самосвідомості.

г) Соціальна взаємодія. Навчальний процес варто організовувати у такий спосіб, щоб давати можливість учням взаємодіяти між собою та з учителями. Цьому може сприяти робота в групі, рольові ігри, дискусії, тощо. (Шикун, 2024)

Важливе місце при реалізації особистісно-орієнтованого підходу займає роль вчителя. Один з його обов'язків це мотивація та підтримка учнів, адже внутрішня мотивація, яка заснована на власному зацікавленні учня в предметі та його бажанні отримати нові знання є найефективнішою рушійною силою у навчанні. Задля цього вчитель може включати в навчальний план заняття, які співпадають з інтересами старшокласників, давати їм можливість самостійно вибирати теми, або й напрямок проєктів, презентацій,

досліджень. Не менш важливим є присутність конструктивного позитивного відгуку на роботу учнів. А також важливим є зацікавленість у предметі і бажання до саморозвитку самого вчителя.

Також роль вчителя у цьому підході передбачає використання інтерактивних методів навчання. Це можуть бути симуляції, проекти, рольові ігри, дискусії у групах, дослідження та дебати. Це дає змогу активізувати процес і зробити його цікавішим для учнів. Також, це сприяє розвитку навичок комунікації, командної роботи і самостійності, критичного мислення, тощо.

Вчитель відповідальний за оцінку та корекцію індивідуальних навчальних потреб учнів. За допомогою систематичних діагностувальних оцінок, особистих консультацій він має весь час спостерігати за учнівським прогресом, виділяти сильні та слабкі сторони учнів та коригувати навчальний план відповідно до їх потреб. У цьому всьому вчитель має сприяти розвитку навичок самоаналізу та самокорекції учнів.

Вчитель, в умовах особистісно-орієнтованого підходу має володіти високим рівнем комунікативних навичок. Він має бути відкритим до діалогу, вміти чути учнів та враховувати їх точку зору і вподобання, що сприятиме вибудові довірливих відносин з учнями та створенню атмосфери прийняття у класі.

І не менш важливо, вчитель повинен постійно професійно зростати та саморозвиватись. Він має регулярно оновлювати свої знання та уміння, особливо у сфері новітніх технологій, які розвиваються шаленими темпами. Також вчитель має регулярно переглядати свої методики та підходи, експериментуючи з новими. Практично це реалізується через відвідування майстер-класів, тренінгів, семінарів, конференцій, а також через обмін досвідом з колегами. (Шикун, 2024)

Технологія навчання у співпраці (cooperative learning) є ефективним прикладом особистісно-орієнтованого підходу. Вона передбачає роботу учнів у малих групах, де кожен виконує індивідуальне завдання відповідно до рівня підготовки, але водночас несе відповідальність за загальний результат команди. Така форма взаємодії розвиває навички спілкування, відповідальність, сприяє позитивній мотивації та створює атмосферу підтримки.

Прикладом є мовні вправи, зокрема spelling-завдання: якщо в індивідуальній моделі оцінюється лише власний результат, то у кооперативній учасники отримують бонуси за успіхи інших. Це стимулює взаємодію та спільну зацікавленість у результаті. Для ефективності методу важливо забезпечити психологічну сумісність учасників, чіткий розподіл ролей і спільну мету.

Загалом, дослідження дає підстави припускати, що застосування особистісно-орієнтованого підходу у викладанні іноземних мов може позитивно впливати на формування мовних компетенцій учнів старшої школи. Існує ймовірність, що в умовах використання індивідуалізованих навчальних планів, адаптованих до потреб, рівня підготовки та інтересів кожного здобувача освіти, можна досягти більш ефективного засвоєння мовного матеріалу. Потенційним результатом такого підходу може стати підвищення рівня комунікативної компетентності, зростання впевненості у мовленнєвій взаємодії, а також глибше розуміння мовних структур та розширення лінгвокраїнознавчих знань. Подальші дослідження у цьому напрямі можуть підтвердити ефективність зазначеної методики у порівнянні з традиційними формами навчання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Безкоровайна О. В. Пріоритетні тенденції розвитку методики викладання іноземних мов та культур в контексті особистісно орієнтованого підходу / О. В. Безкоровайна // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. – 2014. – Вип. 9. – С. 17-21. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ozfm_2014_9_7

2. Безкорвайна О. В. Самоствердження як важливий соціальнопсихологічний феномен становлення особистості раннього юнацького віку. Рідна школа. 2009. № 4(952): С. 32-35.
3. Гурєєва С. М., Козьміна М. М. Особистісно орієнтований підхід у навчанні іноземних мов у технічному ЗВО [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://kamts1.kpi.ua/sites/default/files/files/gureeva_kozmina_osobystisno.pdf – дата звернення: 25.04.2025.
4. Сенченко Я. С. Зміст формування англомовної комунікативної компетентності учнів професійних ліцеїв. Вісник Запорізького національного університету. Сер. : Педагогічні науки. 2014. №1 (22). С. 274-282
5. Скрипниченко О. В. Вікова та педагогічна психологія. Київ: Просвіта, 2001. 416 с.
6. Словникова стаття «Особистісно зорієнтований підхід» // Сучасний психолого-педагогічний словник / уклад.: Шапран О. І. [та ін.] – Переяслав-Хмельницький: Домбровська Я. М., 2016. – С. 277-278
7. Федоренко Ю. П. Формування у старшокласників комунікативної компетенції в процесі вивчення іноземної мови: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.09 / Ю. П. Федоренко. – Луцьк: ВДУ імені Лесі Українки, 2005. – 22 с.
8. Чепель В. В. Особистісно-орієнтований підхід як важлива умова ефективності процесу навчання. 2022. С. 1-7
9. Шикун А. В. Вплив особистісно-орієнтованого підходу до навчання на формування мовних компетенцій студентів у вищому навчальному закладі. Педагогічна Академія: наукові записки. 2014. № 7. С. 1-18
10. Overview of Cooperative Learning [Електронний ресурс]. – University of Denver, Office of Teaching & Learning. – Режим доступу: <https://otl.du.edu/wp-content/uploads/2013/11/Overview-of-Cooperative-Learning.pdf> – дата звернення: 23.04.2025.

ЗМІСТ

Секція 1. Фонетична, лексична та граматична системи мови і методи їх досліджень.....	3
Яна Боднар.....	3
Олександра Жавко	6
Олена Жолобчук	8
Карина Зелінська.....	11
Daryna Kalish, Yana Voitovych.....	13
Інна Ковальчук, Яна Боднар	15
Поліна Мільнічук.....	18
Дарія Нагорна.....	20
Дарина Терета	22
Секція 2. Міжкультурна комунікація в аспекті сучасних лінгвістичних досліджень	24
Alvina Alyieva, Ielyzaveta Matat-Vikhlyantseva.....	24
Секція 3. Теорія і практика перекладу	26
Денис Біляк.....	26
Наталія Захарчук.....	28
Данило Михальчук	30
Данило Тарасюк.....	32
Софія Томчук	34
Секція 4. Актуальні проблеми літературознавства, психолінгвістики і сучасної психологічної практики	39
Тетяна Гаврилюк.....	39
Дарина Джуган.....	41
Марія Дзюба	44
Анастасія Жуковська	46
Інна Ковальчук.....	50
Анастасія Левицька	52
Павло Пшонік.....	54
Юлія Сичевська	56
Віолетта Солончук.....	59
Секція 5. Новітні методики навчання іноземних мов.....	61
Ганна Андрощук	61
Олександр Антонюк	63
Андрій Бриковець	65
Катерина Василюк, Марина Богачик	67
Мирослава Вишневіч	69
Ілона Гаврилович	71
Ілона Генік.....	74

Владислава Герук.....	77
Тетяна Головенко.....	80
Софія Гудовсек	82
Юлія Демчук	84
Мирослава Денисюк.....	86
Інна Дорошко	89
Іванна Жабчик.....	91
Серафіма Захарченко.....	93
Карина Каплюк	96
Світлана Кирилюк	97
Леся Корольчук.....	100
Anastasiia Koulyk.....	102
Олег Леоновець, Ольга Безкоровайна	104
Єлизавета Люклянчук	109
Інна Міщук, Аліна Задорожна.....	112
Богдана Мовчан	114
Дана Мучак.....	117
Анастасія Неродик.....	119
Лілія Нечипорук.....	121
Софія Нікіфорова, Олена Касаткіна-Кубишкіна	123
Юрій Парета	126
Тетяна Пелишок.....	129
Людмила Петрусь	131
Яна Пишняк, Ольга Безкоровайна	134
Uliana Polikowska.....	136
Софія Романович	138
Олександр Руденко, Ірина Забіяка.....	140
Олеся Савюк.....	143
Ілона Семенюк	146
Анна Тригуба	147
Анастасія Федорук.....	150
Dariia Yakovenko	152